Узбекистон Республикаси номидан ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Самарқанд тумани

2024 йил 08 апрель

Тойлоқ туманлараро иқтисодий суди, судья Х.Исаевнинг раислигида, судья ёрдамчиси Н.Абдурахмоновнинг котиблигида, "Samarqand don tayyorlash klasteri" МЧЖ вакиллари А.Турсунқулов (раҳбари), Э.Эсанов (2024 йил 08 апрелдаги 25-сонли ишончнома асосида)нинг иштирокида, Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Самарқанд вилоят ҳудудий бошқармасининг даъвогар "Samarqand don tayyorlash klasteri" МЧЖ манфаатида жавобгар "MEHROBOD-AGRO-TEXSERVIS" МЧЖдан 4 405 980 сўм асосий қарз ва 5 083 812 сўм жаримани ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича қўзғатилган иқтисодий ишни, "Samarqand don tayyorlash klasteri" МЧЖ биносида, очиқ сайёр суд мажлиси муҳокамасида қўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниклади:

Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Самарқанд вилоят худудий бошқармаси (кейинги матнларда Палата) даъвогар "Samargand don tayyorlash klasteri" МЧЖ манфаатида, жавобгар "MEHROBOD-AGRO-TEXSERVIS" МЧЖ (кейинги матнларда жавобгар)га нисбатан судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, даъво аризасида даъвогар ва жавобгар ўртасида 2022 йил 26 август куни 91-сонли давлат эхтиёжлари учун бошоқли дон харид қилиш бўйича контрактация шартномаси тузилганлиги, шартномага мувофик жавобгар томонидан шартнома шартлари тўлиқ бажарилмаганлиги ва натижада 4 405 980 сўм қарздор бўлиб қолганлиги, шунингдек шартномада белгиланган муддатларда ва микдорда дон (махсулот) топширишдан асоссиз бўйин товлаганлиги ва бунинг учун шартноманинг топширилмаган ғалла махсулотининг 30% микдорида жарима ундириш назарда тутилганлиги баён қилиниб, жавобгардан даъвогар фойдасига 4 405 980 сўм асосий қарз ва 5 083 812 сўм жаримани ундириш сўралган.

Палата даъво аризасини унинг вакили иштирокисиз кўриб чикишни сўраган.

Жавобгар суд мажлисида вакил иштирокини таъминламади.

Суд, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 170-моддасига асосан, ишни Палата ва жавобгар вакиллари иштирокисиз кўриб чикишни лозим деб топди.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакиллари кўрсатма бериб, даъво аризадаги важларни такрорлаб, даъво талабини кўллаб-кувватлаб, уни тўлик каноатлантиришни сўради.

Суд, даъвогар вакилининг иш бўйича важларини тинглаб, ишдаги хужжатларга хукукий бахо берган холда, куйидаги асосларга кўра, даъво талабини кисман каноатлантиришни лозим деб хисоблайди.

Ишдаги хужжатлардан ва суд жараёнида аниқланган ҳолатлардан маълум бўлишича, даъвогар ("Тайёрловчи") ва жавобгар ("Хўжалик") ўртасида 2022 йил 26 август куни бошоқли дон харид қилиш бўйича 91-сонли фьючерс шартномаси тузилган.

Мазкур шартноманинг 1.1.-бандига асосан, "Хўжалик" "Тайёрловчи"га 2023 йил хосилидан 6 гектар ер майдонидан давлат стандарти бўйича шартноманинг 11,4 тонна (буғдой) (кейинги ўринларда Махсулот деб юритилади) топшириш, "Тайёрловчи" эса "Хўжалик"ни ушбу шартномада белгиланган миқдорда ва тартибда

бошоқли дон уруғлиги билан таъминлаш, етиштирилган маҳсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Ушбу шартноманинг 2.2.-бандига асосан "Хўжалик" "Тайёрловчи"га 2023 йил 10 августдан кечиктирмай шартномада белгиланган микдорда ва ассортиментда тегишли сифатга эга бўлган Махсулот топшириш мажбуриятини олган.

Бирок, даъвогар томонидан шартнома шартлари тўлик бажарилган бўлсада, жавобгар томонидан шартнома шартлари тўлик бажарилмаган ва натижада якуний хисоб-китоб бўйича даъвогар олдида 4 405 980 сўм қарздор бўлиб қолган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади)нинг 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун хужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса — иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

ФКнинг 333-моддасига кўра, қарздор айби бўлган такдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун хужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради. ФКнинг 466-моддасига кўра, қишлоқ хўжалиги махсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги махсулотини тайёрловчига контрактация шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда топшириши шарт.

Жавобгар томонидан шартномавий мажбуриятлари лозим даражада бажарилмаганлиги факти ишдаги мавжуд хужжатлар ва суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакилининг кўрсатмаси билан тасдиғини топган. Суд мажлисида даъвогар томонидан талаб қилинган сумманинг хисоб-китоби ўрганилганда, даъвогар томонидан тўри амалга оширилганлиги аникланди.

Мазкур ҳолатда суд, даъвогарнинг жавобгардан 4 405 980 сўм асосий қарзни ундириш тўғрисидаги даъво талабини асосли деб ҳисоблаб, уни қаноатлантиришни, жавобгардан даъвогар фойдасига 4 405 980 сўм асосий қарзни ундиришни лозим деб топади.

ФКнинг 11-моддасида фукаролик хукуклари неустойка ундириш йўли билан химоя килиниши белгиланган.

Томонлар ўртасида тузилган шартноманинг 4.1-бандига кўра, "Хўжалик" Махсулотни шартномада белгиланган ассортимент ва турларда, муддатларда топширишдан асоссиз бўйин товлаган такдирда "Тайёрловчи"га топширилмаган маҳсулот кийматининг 30 фоизи миқдорида жарима тўлайди. Жарима миқдори ўтган давр (ой, чорак, йил)да маҳсулотнинг шаклланган ўртача нархидан келиб чикиб, харид нархларига белгиланган устамалар тўлашни ҳисобга олмасдан ҳисоблаб чикилади. Бундан ташқари, зарарнинг маҳсулот етказиб берилмаганлиги туфайли юзага келган жарима билан қопланмаган қисми ҳам "Хўжалик" томонидан тўланади.

Шунга кўра, даъвогар жавобгардан шартнома шартларидан келиб чиқиб, етказиб берилмаган маҳсулот қийматининг, яъни 16 946 040 сўмнинг 30 фоизи миқдорида, яъни 5 083 812 сўм жарима ундиришни сўраган.

ФКнинг 326-моддасида, агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш окибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли, бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек, кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиши кераклиги, суд алоҳида ҳолларда карздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга эканлиги кўрсатилган.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фукаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги 2007 йил 15 июндаги 163-сонли қарорининг 4-бандида, ФКнинг 326-моддасига мувофик, суд қарздор томонидан мажбуриятларнинг бажарилиш даражасини, мажбуриятда иштирок этувчи тарафларнинг мулкий аҳволини, шунингдек кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиб, неустойка микдорини камайтиришга ҳақли. Шу билан бирга, неустойканинг энг кам микдори ФКнинг 327-моддасида кўрсатилган фоизлар микдоридан кам бўлмаслиги лозимлиги тўғрисида тушунтириш берилган.

Мазкур ҳолатда суд, карздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, даъвогарнинг жавобгардан ундирилиши талаб ҳилинган жариманинг 2 500 000 сўмга камайтиришни, жавобгардан даъвогар фойдасига 2 500 000 сўм жарима ундиришни, даъво талабининг 2 583 812 сўм жарима ундириш ҳисмини ҳаноатлантиришни рад этишни лозим деб топади.

ИПКнинг 118-моддаси олтинчи қисмига кўра, агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бироқ унинг миқдори қонун ҳужжатларида белгиланган ҳуқуқдан фойдаланилган ҳолда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд харажатларининг камайтирилиши ҳисобга олинмаган ҳолда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиққан ҳолда, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозим.

Бундай холатда суд, суд харажатлари масаласини мухокама килиб, жавобгардан даъвогар фойдасига олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажати; Республика бюджетига 340 000 сўм давлат божи ундиришни лозим деб топди.

Юқоридагиларга кўра, ИПКнинг 118, 176-179, 180 ва 186-моддаларига асосланиб, суд

карор килди:

Даъвогарнинг даъво талаби қисман қаноатлантирилсин.

- "MEHROBOD-AGRO-TEXSERVIS" МЧЖдан:
- "Samarqand don tayyorlash klasteri" МЧЖ фойдасига 4 405 980 сўм асосий қарз ва 2 500 000 сўм жарима ҳамда олдиндан тўлаб чиқилган 34.000 сўм почта харажати;
 - Республика бюджетига 340 000 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъво талабининг 2 583 812 сўм жаримани ундириш қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Хал қилув қарори қабул қилинганидан кейин бир ой ўтгач қонуний кучга киради.

Мазкур ҳал қилув қароридан норози бўлган тарафлар шу суд орқали Самарқанд вилоят судининг иктисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига ҳал қилув қарори ҳабул қилинган кундан бошлаб, бир ой муддат ичида апелляция шикояти (протести) ёки ҳал қилув ҳарори ҳонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой ичида кассация шикояти (протести) бериши мумкин.

Судья Х.Исаев

